

יד מהרש"א

מסכת כתובות

פרק אף על פי

חלק א'

דף נד: - דף נח.

ד' תמוז תשע"א

© Yechezkel Folger 2011

מפתח

דף נד:	3
תוספות ד"ה אם רצה	3
תוספות ד"ה ולפוגמת	5
דף נה:	7
תוספות ד"ה ולשבח ובא"ד ולא בשבח של לקוחות	7
דף נה:	9
תוספות ד"ה ובתרומת	9
תוספות ד"ה מתנת שכיב מרע וד"ה אין שטר לאחר מיתה	11
תוספות ד"ה שאם אמר ובא"ד ואף על גב	16
דף נו:	19
תוספות ד"ה כששוברתה מתוכה	19
דף נו:	21
תוספות בא"ד והא דמפרש התם	21
תוספות ד"ה מילתא דשכיחא	23
תוספות ד"ה ושמעינן מינה	24
תוספות ד"ה אין עושין ותוספות ד"ה אבל קבל	25
דף נז:	27
רש"י ד"ה אמר רב פפא	27
תוספות ד"ה שתיים ושלוש	29
תוספות ד"ה בגרה יום	30
תוספות ד"ה מאי לאו כתבעוה דבתולה ובא"ד ור"ת וד"ה תיובתא	31
דף נח:	36
תוספות ד"ה הנהו קלא	36
תוספות ד"ה השתא בפני	39

דף נד:

תוספות ד"ה אם רצה

לשון מהרש"א

תוס' בד"ה אם רצה כו' תימה דעכשיו נהגו כו' מתנה ש"ח להיות כשואל כו' עכ"ל יש מקשים כיון דאמתני' דהכא ל"ק להו משום דאיכא לאוקמא בדאית ליה נכסים כמ"ש הרא"ש אם כן הך דמתנה ש"ח להיות כשואל נמי אינו ראייה דאימא דאיירי נמי דאית ליה נכסים ומאי אולמיה ליה מהך דהכא ויש ליישב דהתם משמע להו שאין מקנה לו שום נכסים אלא שמשעבד גופו בקנין לעשות לו שמירה מעולה כשואל ולהתחייב אם לא יעשה כן משא"כ הכא דאינו מקנה לו אלא ממון דמצי איירי שפיר די'ש לו נכסים ודו"ק:

(1) תוספות כמבואר ברא"ש

(א) כדי שישעבד איניש נפשי' לשלם מאה מנה

(ב) איצטריך

(i) או דכבר חל עליו חיוב ממון לשלם הני מאה מנה

(ii) או

(1) דלא מבורר אשר אותו חיוב ממון יחול עליו

(2) ברם יש לו נכסים שווין מאה מנה אשר מקנה אותם השתא לאותו חיוב אלו יחול

(ג) קשיא

(i) בזמן בעלי תוספות נהגו

(1) אשר שיעבד חתן נפשי' לשלם תוספת כתובה אלו לעתיד תתגרש אשתו או תתאלמן

(2) אפילו היכא דנודע לכל אשר אין נכסים לחתן

(ד) תירוץ דרבינו אליהו

(i) צודק קושיית תוספות

(ii) בקושטא מצי איניש לשעבד נפשי' לשלם חיוב ממון

(1) הגם דלא מבורר שיחול

(2) והגם דלית לי' נכסים

(ה) והי לך סייעתא מברייטא במסכת בבא מציעא

(i) מתנה שומר חנם לעשות שמירה כשואל וליחייב אלו בסוף יארע אונס

(2) משנה דידן

(א) מצי חתן לשעבד נפשי' להוסיף ממון לכתובת אשתו אלו לעתיד יתחייב לשלם כתובתה על ידי שתתגרש או שתתאלמן

(3) רא"ש

(א) קשיא

(i) אמאי לא מייתי רבינו אליהו סייעתא לדבריו ממשנה דידן

(ב) תירוץ

(i) במשנה דידן יכול להיות דמדובר בחתן שיש לו נכסים

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אם כן תיקשי הא דמייתא רבינו אליהו סייעתא מן ברייתא דמתנה שומר חנם להיות כשואל

(ii) דהרי התם נמי יכול להיות דמדובר דיקא בשומר שיש לו נכסים

(ב) תירוץ

(i) בברייתא

(1) עיקר שיעבוד של השומר הריהו לעשות שמירה מעולה כשואל ולא לחיוב ממון

(2) ולכן לא איכפת לן אלו יש לו נכסים דהרי אף מי שיש לו נכסים אינו מקנה אותן אלא לחיוב ממון

תוספות ד"ה ולפוגמת

לשון מהרש"א

בד"ה ולפוגמת איצטריך דאם פגמה כתובתה כו' אפילו היה הכתובה בשטר אחד כו' עכ"ל דמה שפרש"י לקמן דאיצטריך למנקטיה בהדיא לאשמועינן דפגימת תוספת מהניא כו' אין זה מספיק דאכתי הוה בכלל דלשבועה דומיא דלענין הנפרעת שלא בפניו וע"א מעידה כו' דהוה בכלל דלשבועה לפי פרש"י ועוד דלא א"ש לפרש כן למאי [בדפו"ר למאן] דמשהו שאר שטרות לכתובה לענין פוגמת כמו שהקשו לפרש"י גבי ולשבועה אבל לפי פירושם נחא דאפילו הוה התוס' בשטר אחד לא תגבי ליה כיון דפגמה הכתובה וק"ל:

(1) גמרא

(א) תוספת כתובה יש לו דין עיקר כתובה בין "לשבועה" בין "לפוגמת"

(2) רש"י

(א) "לשבועה" משמעו אופנים בהם איצטריכא אשה שבועה למיגבי עיקר כתובתה

(i) כגון "הנפרעת שלא בפניו" וכגון "עד אחד מעידה שהיא פרועה"

(ב) וקמ"ל אשר אף למיגבי תוספת כתובתה איצטריכא שבועה

(3) תוספות ד"ה ולשבועה

(א) קשיא לביאור של רש"י

(i) איתא למ"ד אשר אף למיגבי שאר שטרות איצטריך שבועה באופנים אלו

(ii) ולאותו מאן דאמר תיקשי הא דאשמועינן "לשבועה" דיקא לגבי תוספת כתובה

(ב) תירוץ של תוספות אינה מענייננו

(4) המשך רש"י

(א) "ולפוגמת" משמעו אשר הפוגמת בכתובתה לא תפרע אלא בשבועה

(ב) וקמ"ל דדין זה יש לו מקום אף לגבי אשה שפוגמת בתוספת כתובתה

(i) דהיינו

(1) במקרה אשר בעל טוען אשר שילם לעיקר כתובה ולתוספת כתובה

(2) ואשה טוענת שלא שילם אלא דינר לתוספת כתובתה ושלא שילם כלום לעיקר כתובתה

(3) אז צריכה שבועה

(א) לא זו בלבד שתוכל לגבות תוספת כתובתה

(ב) אלא אף זו שתוכל לגבות עיקר כתובתה

(ג) קשיא

(i) הפוגמת בכתובתה הרי היא חדא מן הני דינין דנכללין בהני דיני של "לשבועה"

(ii) ואמאי מונין לה בגמרא אף לחודה

(ד) תירוץ

- (i) אי לאו דמנאה בפני עצמה הוינו טועין למימר
- (1) דאכן איכא דין שבועה לגביית תוספת היכא דפגמה בעיקר כתובתה
- (2) אבל ליכא דין שבועה לגביית עיקר כתובתה היכא דפגמה בתוספת כתובתה
- (5) תוספות ד"ה ולפוגמת כמבואר במהרש"א
- (א) ב' קושיות לשיטת רש"י
- (i) קשיא א'
- (1) כיון ד"לשבועה" אליבא דרש"י משמעו אשר לכל דיני שבועה – כולל דין הפוגמת – דומה תוספת כתובה לעיקר כתובה
- (2) מסתבר דאפילו אי לא איתמר הפוגמת בפני עצמה לא הוינא טועין למימר דדיקא בפגמה בעיקר כתובתה איכא דין הפוגמת
- (ii) קשיא ב'
- (1) איכא מאן דאמר אשר דין הפוגמת נאמר לכל שטרות ולא דוקא לשטרי כתובה
- (2) ולאותו מאן דאמר תיקשי לרש"י
- (א) אמאי הוצרכו לברר דין הפוגמת לגבי תוספת כתובה
- (ב) ולא הוצרכו לברר דין זה אף לגבי שאר שטרות
- (3) שים לב דקבענו לעיל דתוספות מקשי כעין הכי לביאור של רש"י על משמעות של "ולשבועה"
- (ב) ולכן מתרצי תוספות ככה
- (i) איצטריך למימר "ולפוגמת" לאשמועינן
- (1) דאף היכא דכתבו לכתובה בשטר אחד ולתוספת בשטר אחר
- (2) אכתי אשה שפגמה בעיקר כתובתה איצטרכי לה שבועה למגבי אף תוספת כתובתה
- (ג) שאלה
- (i) למאן דאמר אשר דין הפוגמת יש לו ענין אף לשאר שטרות
- (ii) האם בתירוץ של תוספות מתיישב הא דלא איתמר הפוגמת אף לאותן שטרות
- (ד) תשובה
- (i) כן
- (ii) דהאי מאן דאמר יודה דלחובות דאין להן ענין לכתובה ליתא לדין הפוגמת אלא אם כן נכתבו יחד בשטר אחד

דף נה.

תוספות ד"ה ולשבח ובא"ד ולא בשבח של לקוחות

לשון מהרש"א

דף נה עמוד א] בד"ה ולשבח תוספת כו' והתם בשבח שהשביחו יתומים איירי כו' דאי מלקוחות כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה עיין בחידושינו בפ"ק דב"מ:

בא"ד ולא בשבח של לקוחות מדקתני ולא הבנות במזונותיהן ואי מלקוחות כו' עכ"ל הא דרישא ואין הבכור נוטל פי שנים פשיטא דלא איירי בשבח לקוחות אלא משבח יתומים אלא שהוכיחו דהוא דולא הבנות כו' נמי לא איירי אלא בשבח יתומים ואם כן הא דקתני בי מיצעי ולא האשה בכתובתה נמי לא איירי אלא בכה"ג דאיירי ברישא ובסיפא וק"ל:

(1) משנה במסכת בכורות

(א) רישא

(i) אין הבכור נוטל פי שנים מן השבח

(ב) מציעתא

(i) ולא האשה בכתובתה

(ג) סיפא

(i) ולא בנות במזונותיהם

(2) תוספות

(א) שאלה

(i) האם משמעו דמציעתא אשר אשה לא מציא למיגבי שבח שהשביחו לקוחות

(ii) או דמשמעו דאשה לא מציא למיגבי שבח שהשביחו יתומים

(ב) תשובה

(i) מסיפא לגבי בנות במזונותיהם מוכרח דמשמעו אשר בנות לא מציא למיגבי שבח שהשביחו יתומים

(ii) דהרי

(1) בנות אינן גובות מזונות מלקוחות אפילו קרקע גופה שקנו לקוחות ושלא השביח

(2) ופשיטא ולא איצטריך למיתני דאין גובין מזונות משבח שהשביחו לקוחות

(iii) ולכן מסתבר אשר אף במציעתא מדובר בגבי' מיתומים

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) רישא דאין הבכור נוטל פי שנים ע"כ דמדובר ביתומים דהרי דיקא בנכסי יתומים נוטל בכור פי שנים

(ii) ואמאי איצטריכי תוספות למיסתייע אף מן מזונות הבנות בסיפא

(ב) תירוצ

- (i) ניהא להו לתוספות לקבוע אשר רישא וסיפא תרוייהו ביתומים מדובר
- (ii) דלכן מוכן ביותר אשר במציעתא מדובר ביתומין בין אלו מדמין מציעתא לרישא בין אלו מדמין מציעתא לסיפא

דף נה:

תוספות ד"ה ובתרומת

לשון מהרש"א

[דף נה עמוד ב] בד"ה ובתרומת כו' דמשום עונג שבת לא כו' אלא משום אימת שבת כו' עכ"ל לא ידענא למה סתרו פרש"י מדברי הירושלמי דהא איכא נמי מאן דאמר התם דטעמא משום כבוד שבת והיינו משום עונג שבת ולא משום אימת שבת ויש ליישב דמשמע להו דלא קאי האי טעמא דכבוד שבת ועיין בריש מסכת דמאי:

בא"ד משום דשבת קובעת למעשר סבר ר"ש כו' עכ"ל מפ"י מהרש"ל לאו דוקא שע"ה יודע שהשבת קובעת כו' אלא סבר שעיקר חיוב ואזהרת מעשר הוא בשבת ולא בחול ומש"ה קאמר כו' עכ"ל והוא דחוק שיטעה הע"ה לומר דאזהרת מעשר הוא דוקא בשבת אבל הפ"י לפי שהוא רואה שאוכלין [בלא] מעשר בחול עראי ולא בשבת שהיא קובעת מורה לעצמו היתר באכילה שבחול דעראי הן אבל בשבת אינו מורה לו היתר שאין בה אכילת עראי וק"ל:

(1) משנה במסכת דמאי

(א) הלוקה פירות ממי שאינו נאמן

(ב) בשבת שואלו ואוכל על פיו

(2) רש"י

(א) מקילין בשבת משום עונג שבת

(3) תוספות

(א) מקילין בשבת משום אימת שבת ולא משום עונג שבת

(ב) והא ראי' דבירושלמי כתיב אימת שבת

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) בירושלמי איכא מאן דאמר משום כבוד שבת דהיינו עונג שבת

(ii) ואתיא כרש"י

(ב) תירוץ

(i) תוספות נקטי דלמסקנא התם לא קא סמכי בירושלמי על אותו מאן דאמר

(5) המשך תוספות

(א) שאלה

(i) מאי משמעו של "אימת שבת"

(ב) תשובה

(i) עם הארץ מפקד מלשקר בשבת משום דשבת קובעת למעשר

(ג) "שבת קובעת למעשר" משמעו

- (i) דבחול תבואה שלא מעושר מותר באכילת עראי
- (ii) משא"כ בשבת דאסור בשבת
- (6) מהרש"ל ומהרש"א
- (א) קשיא
- (i) לא מסתבר אשר עם הארץ יודע דין של "שבת קובעת למעשר"
- (7) תירוץ של מהרש"ל
- (א) אין הכי נמי אשר עם הארץ לא נודע לו מושג של שבת קובעת למעשר
- (ב) ברם רואה אשר בחול – ולא בשבת – אוכלין תבואה שאינו מעושר באכילת עראי
- (ג) ולכן חושב דמעיקר הדין דיקא בשבת אסור לאכול תבואה שאינו מעושר
- (8) מהרש"א
- (א) דוחק למימר אשר עם הארץ חושב דמעיקר הדין דיקא בשבת אסור לאכול תבואה שאינו מעושר
- (ב) אלא תוספות רצונם לומר ככה:
- (i) מחמת דעם הארץ רואה אשר בחול – ולא בשבת – אוכלין תבואה שאינו מעושר באכילת עראי
- (ii) כששואלין אותו אלו תבואה זו מעושר
- (1) בחול
- (א) מורה היתר אשר השואל על כל פנים לא יאכל אלא אכילת ארעי
- (2) בשבת
- (א) אינו מורה היתר משום דמכיר דבשבת אפילו אכילת עראי אסור

תוספות ד"ה מתנת שכיב מרע וד"ה אין שטר לאחר מיתה

לשון מהרש"א

בד"ה מתנת שכ"מ כו' ומתניתין וכו' בין לרב ובין לשמואל דקנו מיניה בחזקה כו' עכ"ל ולא ניתא להו לפרש לפי רשב"ם נמי דמתניתין מוקי לה במיפה כחו כמו לפריב"ם לעיל וכ"ה בתוס' בפרק מי שמת ועיין בחידושינו [שם] בכל זה וק"ל:

בא"ד אבל קנו מיניה משמע שפיר חזקה ועוד כו' עכ"ל מיהו משמע נמי חליפין דהא אדשלה ר"א משני הא דקנו מיניה כו' והיינו חליפין כמ"ש התוס' לקמן:

בא"ד והשתא נמי א"ש הא דקשיא כו' דאי בקנין קאמר משום דלכתיבה עומד לא ידענא כו' כ"ש בכתבו כו' עכ"ל ר"ל כיון דאי בקנין לחוד בלא שטר קאמר דלא ידענא כו' לפי רשב"ם כ"ש בכתבו ותנו כו' דהיינו בכתיבה לחוד בלא קנין שלא יקנה אבל לפירוש ריב"ם לא א"ש דכיון דקנין בלא שטר לא מיגרע כח מתנת שכ"מ נימא נמי דכתבו ותנו בלחוד בלא קנין אינו מגרע כח מתנת שכ"מ ומאי פריך מיניה ודברי מהרש"ל בזה אינו מבוררין לי ודו"ק:

בד"ה ואין שטר כו' פירוש ואין קנין לאחר מיתה כדפי' לעיל ויש לגמגם על הלשון דלאחר כו' עכ"ל נראה דר"ל לפי פ"י רשב"ם דבקנין חליפין לחוד בלא שטר נמי קאמרינן הכי והיינו משום דאין קנין לאחר מיתה ולכך מגמגם בזה הלשון דלאחר מיתה דבקנין חליפין בכה"ג לאחר שלשים בחיי המקנה נמי אינו קנין כיון דהדר סודר למריה וע"ש:

(1) הקדמה – שיטות ריב"ם ורשב"א בבבא בתרא

שיטת ריב"ם			
	1	2	3
	מתנת ש"מ שכתוב קנין בשטר	קנו מידו ויש שטר ברם לא כתוב בו קנין	קנו מידו ולית שטר כל עיקר
רב מימרא א'	מתנתו מתנה ואם עמד אינו חוזר	מתנתו מתנה ואם עמד חוזר	מתנתו מתנה ואם עמד חוזר
שמואל מימרא א'	אין מתנתו מתנה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה	אין מתנתו מתנה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה	מתנתו מתנה ואם עמד חוזר
שמואל מימרא ב'	מתנתו מתנה ואם עמד חוזר	מתנתו מתנה ואם עמד חוזר	
משנה		מתנתו מתנה ואם עמד חוזר	

שיטת רשב"ם וריב"א			
	1	2	3
	מתנת ש"מ שכתוב קנין בשטר	קנו מידו ויש שטר ברם לא כתוב בו קנין	קנו מידו ולית שטר כל עיקר
רב מימרא א'	מתנתו מתנה ואם עמד אינו חוזר	מתנתו מתנה ואם עמד אינו חוזר	מתנתו מתנה ואם עמד אינו חוזר
שמואל מימרא א'	אין מתנתו מתנה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה	אין מתנתו מתנה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה	אין מתנתו מתנה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר דסתם קנין לכתיבה עומד ואין שטר לאחר מיתה
שמואל מימרא ב'	מתנתו מתנה ואם עמד חוזר	מתנתו מתנה ואם עמד חוזר	
משנה		מתנתו מתנה ואם עמד חוזר	

(2) המשך דגמרא בבבא בתרא

(א) קשיא

(i) מימרא ב' של שמואל בטור 2 (מתנתו מתנה ואם עמד חוזר)

(ii) סותר למימרא א' דשמואל בטור 2 (אין מתנתו מתנה)

(ב) תירוץ

(i) במימרא א' דשמואל מדובר היכא דליכא ייפוי כח

(ii) במימרא ב' דשמואל מדובר היכא דאיכא ייפוי כח

(iii) משמעות של "ייפוי כח" אינו מעניינו

(3) תוספות

(א) קשיא לשיטת ריב"ם

(i) הוי לה לגמרא להקשות

(1) דמשנה בטור 2 (מתנתו מתנה ואם עמד חוזר)

(2) מפריך למימרא א' דשמואל בטור 2 (אין מתנתו מתנה)

(ב) תירוץ

(i) עדיפי להו להקשות אשר שמואל סותר דברי עצמו

(ii) ועל כל פנים

(1) תירוץ דגמרא לגבי סתירת שמואל אתיא נמי שפיר לתרץ קושיית תוספות

(2) דהיינו

(א) במימרא א' דשמואל מדובר היכא דליכא ייפוי כח

(ב) במשנה מדובר היכא דאיכא ייפוי כח

(ג) קשיא לשיטת רשב"ם

(i) משנה בטור 2 (מתנתו מתנה ואם עמד חוזר)

(ii) מפריך

(1) בין למימרא דרב באותו טור (מתנתו מתנה ואם עמד אינו חוזר)

(2) בין למימרא א' דשמואל (אין מתנתו מתנה)

(ד) שאלת מהרש"א

(i) שמא נתרץ בין לרב בין לשמואל דשאני מתניתין דמדובר בדאיכא ייפוי כח

(ה) תשובת מהרש"א

(i) אין לתרץ כך מטעם דמייתי מהרש"א במסכת בבא בתרא

(ו) תירוץ של תוספות לשיטת רשב"ם

(i) שאני מתניתין דמדובר בקנין של חזקה והיינו טעמא דמתנתו מתנה ואם עמד חוזר

(ii) משא"כ מימרא דרב ומימרא א' דשמואל דמשמע בקנין של חליפין

(1) ולרב בדאיכא קנין חליפין דינו דמתנתו מתנה ואם עמד אינו חוזר

(2) ולשמואל בדאיכא קנין חליפין דינו דאין מתנתו מתנה

(4) תוספות

(א) ניהדר להא דהקשו בגמרא אשר מימרא ב' דשמואל סותר למימרא א' דשמואל

- (ב) קשיא לשיטת רשב"ם
- (i) השתא דקבענו לשיטת רשב"ם אליבא דשמואל אשר
- (1) בקנין חזקה מתנתו מתנה ואם עמד חוזר
- (2) ובקנין חליפין אין מתנתו מתנה
- (ii) אמאי לא תרצו בגמרא אשר במימרא ב' דשמואל מדובר בקנין חזקה
- (ג) תירוץ
- (i) במימרא ב' משתמש שמואל בלשון "קנו מידו" דמשמע דיקא קנין חליפין
- (ii) משא"כ משנתנו דלא קתני "מידו" ולכן מצינן לאוקמה בקנין של חזקה
- (5) המשך דגמרא בבבא בתרא
- (א) הקדמה
- (i) שלח ר' אלעזר לגולה משמיל' דרב
- (1) שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת
- (2) אין כותבין ונותנין ואין מתנתו מתנה
- (ii) והיינו טעמא דשמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה
- (ב) קשיא
- (i) דברים אלו בשם רב סתרי מימרא א' דרב
- (ii) דהרי במימרא א' דילי'
- (1) לא חושש רב לשמא לא גמר וכו'
- (2) ולכן מסיק דמתנתו מתנה
- (ג) תירוץ
- (i) רב אית לי' במימרא א' דמתנתו מתנה היכא דקנו מיני'
- (ii) משא"כ בהך דשלח ר' אלעזר לגולה דאיירי באופן דלא קנו מיני'
- (6) מהרש"א בא"ד אבל קנו מיני'
- (א) קשיא
- (i) לכאורה
- (1) דומיא להא דקבענו אשר קנו מידו אין משמעו אלא קנין חליפין
- (2) הכי נמי היכא דמשתמשים בלשון קנו מיני' אין משמעו אלא קנין חזקה
- (ii) ותיקשי דהרי קבענו לעיל אשר רב במימרא א' דילי' בדאיכא קנין חליפין איירי
- (ב) תירוץ
- (i) לא כדאמרת
- (1) דהגם דקבענו אשר קנו מידו לית לאמרה אלא לגבי חליפין
- (2) מכל מקום בלשון קנו מיני' יכולין להשתמש בין בקנין חזקה בין בקנין חליפין
- (7) המשך דגמרא בבבא בתרא

- (א) הקדמה
- (i) שמואל פליג עלי' דרב בדין כתבו ותנו דשלח ר' אלעזר לגולה
- (ii) דשמואל ס"ל דכותבין ונותנין ומתנתו מתנה ואינו חושש שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר
- (ב) קשיא
- (i) דברי שמואל לגבי "כתבו ותנו" סותרין למימרא א' דילי'
- (ii) אשר במימרא א' אית לי' דאכן חוששין שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר
- (8) תוספות כמבואר במהרש"א בא"ד והשתא
- (א) קושיא זו דגמרא מובנת לשיטת רשב"ם
- (i) ראשית
- (1) דהרי קבענו בטבלא לעיל לרשב"ם אשר מימרא א' דשמואל דאין מתנתו מתנה יש לו מקום אף היכא דאיכא קנין וליכא שטר
- (2) ומסתבר אשר אף להיפוך באופן כתבו ותנו דאיכא שטר וליכא קנין נמי הוה לי' למימר דאין מתנתו מתנה
- (ii) ועוד כמבואר במהרש"ל
- (1) הרי קבענו בטבלא לרשב"ם אשר
- (א) היינו טעמא דשמואל במימרא א' דילי' אשר אין מתנתו מתנה אף היכא דליכא שטר כל עיקר
- (ב) משום
- (i) דסתם קנין לכתיבה (לשטר) עומד ושמא לא גמר להקנותו אלא בשטר
- (ii) ואין שטר לאחר מיתה
- (2) וכל שכן
- (א) אשר שמואל הוה לי' למימר דאין מתנתו מתנה בדאיכא שטר ממש
- (ב) דביותר איכא למיחש שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר
- (ב) אבל קושיא זו דגמרא אינה מובנת לשיטת ריב"ם אשר לשמואל בקנין לחודי' אכן מתנתו מתנה
- (9) תוספות ד"ה אין שטר לאחר מיתה
- (א) שים לב
- (i) אשר לשיטת רשב"ם דלשמואל אין מתנתו מתנה אף בקנין חליפין לחודי' בלי שטר
- (ii) הגם
- (1) דמנמק שמואל אשר טעמי' דשמא לא גמר להקנותו אלא בשטר דאין שטר לאחר מיתה
- (2) ולרשב"ם הוסיפו בתוספות דהיינו טעמא משום דסתם קנין לכתיבה עומד
- (iii) מכל מקום בפשיטות מסתבר
- (1) דעיקר כוונת שמואל בין בדאיכא שטר בין בדליכא שטר
- (2) היינו דחושש שמא גמר להקנותו בקנין ואין קנין לאחר מיתה

(ב) קשיא

(i) אמאי איצטריך לגמרא לנמק אשר טעמי' דשמואל היינו דאין קנין לאחר מיתה

(ii) הרי

(1) כיון דהדר סודר למרי'

(2) אין מתנתו מתנה אף היכא שכיוון שכיב מרע בחליפין זה להקנות מתנתו למקבל לאחר שלשים יום בעוד חיי שכיב מרע

תוספות ד"ה שאם אמר ובא"ד ואף על גב

לשון מהרש"א

בד"ה שאם אמר כו' והשתא משמע ליה דרב אזיל בתר אומדנא כו' הל"ל הרי היא כמתנת בריא לבד כו' עכ"ל דלא ניחא להו לפרש כנראה מפני רש"י דלא ליהוי נמי כמתנת בריא אלא משום אומדנא דהא כיון דעשה מעשה וקנה בחליפין הרי ודאי גלי דעתיה דנתכוין למתנת בריא בלאו אומדנא אבל ממאי דהוי כמתנת שכ"מ היינו משום אומדנא דאף על גב דכתוב בשטר כדקציר כו' לאו הוכחה דנתכוין נמי למתנת שכ"מ דאימא דהכי הוה מעשה כו' אי לאו משום אומדנא וק"ל:

בא"ד ואף על גב דשמואל נמי אזיל בתר אומדנא כו' דהא בסמוך כו' עכ"ל ר"ל אף על גב דא"נ דסבר נמי במתנת שכ"מ כשמואל מצי סבר דאזיל בתר אומדנא כדלקמן דפסיק שמואל כר"א אלא לאו לאפוקי משמואל קאתי אלא דמוכח מהך דרב מיהת אזיל בתר אומדנא ועי"ל כו' דאפילו להוציא ממון כו' ושפיר קאמר לאפוקי משמואל דלית ליה אומדנא להוציא ולרווחא דמלתא קאמר דרב אפילו להוציא ממון קאמר דמילתיה דראב"ע לאו להוציא ממון הוא וק"ל:

(1) הקדמה

(א) סוגיא בבבא בתרא

(i) שטר מתנת שכיב מרע שכתוב בה דהאי שכיב מרע עשה קנין חליפין

(ii) לשמואל

(1) אין מתנתו מתנה

(iii) לרב

(1) מתנתו מתנה ואם עמד אינו חוזר

(ב) סוגיא דידן

(i) היינו טעמא דרב

(ii) דאומדין

(1) אשר שכיב מרע כיוון ליתן נכסיו במתנת בריא

(2) וכיוון גם כן ליתן נכסיו במתנת שכיב מרע

(iii) ועל סמך הני תרי אומדני מבוססין דיני דרב

(1) חשבון של מסקנא זו אינו מעניינו

(2) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא לרש"י

(i) הרי ההיא שכיב מרע עשה מעשה חליפין לקנין דילי'

(ii) ופשיטא אפילו בלא אומדנא דכיוון למתנת בריא

(ב) תירוץ

(i) אין הכי נמי דלא צריכין אומדנא להסיק אשר כיוון למתנת בריא

- (ii) ברם צריכין אומדנא להסיק אשר כיוון גם כן למתנת שכיב מרע
- (3) מהרש"א ד"ה שאם אמר
- (א) קשיא
- (i) לעולם אימא לך דרב לא אזיל בתר אומדנא כל עיקר
- (ii) והיינו טעמא דנוקט רב דההיא שכיב מרע כיוון נמי למתנת שכיב מרע משום דכתב בשטר לישנא דשכיב מרע דהיינו "כדקציר ורמי בערסי"
- (ב) תירוץ
- (i) מהא דכתב "כדקציר ורמי בערסי" לא מוכח דכיוון למתנת שכיב מרע
- (ii) דאימא דלא כיוון אלא לתאר אופן הקנין
- (iii) ולכן מוכרח דאכן סמך רב על אומדנא
- (4) משנה דידן
- (א) בעל שכתב תוספת כתובה לארוסתו ומת לפני נשואין
- (i) לר' אלעזר בן עזרי'
- (1) ההיא ארוסה לא גובה לתוספת מיתמי בעל דמוחזקין בנכסי בעל
- (2) דאזלינן בתר אומדנא אשר בעל לא כיוון לתת לה תוספת אלא בדאיכא נשואין
- (ii) לרבנן
- (1) גובה תוספת מן יתמי בעל
- (2) דלא אזלינן בתר אומדנא אפילו להחזיק ממון ביד יתמי בעל
- (5) גמרא
- (א) רב אית לי' כרבנן דלא אזלי בתר אומדנא
- (ב) שמואל אית לי' כר' אלעזר בן עזרי' דאזיל בתר אומדנא
- (ג) קשיא כמבואר ברש"י
- (i) הרי קבענו בהך דבבא בתרא אשר רב בתר אומדנא אזיל
- (ii) ואמאי פליג רב על ר' אלעזר בן עזרי'
- (6) המשך תוספות בא"ד ואף על גב כמבואר במהרש"א
- (א) קשיא
- (i) כיון דקבענו אשר שמואל אית לי' כר' אלעזר בן עזרי' דאזיל בתר אומדנא
- (ii) אמאי מדייקי בגמרא
- (1) דמהך דמתנת שכיב מרע מוכח אשר דיקא רב בתר אומדנא אזיל כר' אלעזר בן עזרי'
- (2) דמלישנא דגמרא משמע דמיהת שמואל דפליג על רב לא אזיל בתר אומדנא
- (ב) תירוץ א'
- (i) בקושטא לא כיוונה גמרא אלא למידק דרב בתר אומדנא אזיל ולהקשות דמשום הכי הוה לי' לרב ללכת בשיטת ר' אלעזר בן עזרי'

- (ii) ולא כיוונה גמרא למידק כלום לשיטת שמואל
 - (ג) תירוך של "ועוד יש לומר"
 - (i) לשמואל לא נודע לן אלא דאזל בתר אומדנא להחזיק תוספות כתובה בידי יתמי בעל בהך דר' אלעזר בן עזרי'
 - (ii) ואתיא גמרא למידק מן הך דשכיב מרע אשר רב בתר אומדנא אזיל אפילו להוציא ממון
- (7) מהרש"א
- (א) שים לב
 - (i) דכדי להקשות אשר רב אף הוא הוה לי' למיזל בשיטת ר' אלעזר בן עזרי'
 - (ii) לא איצטריך לן להוכיח אלא דרב בתר אומדנא אזיל להחזיק ממון
 - (iii) ולרווחא דמילתא מדייקי דרב אזל בתר אומדנא אפילו להוציא ממון

דף נו.

תוספות ד"ה כששוברתה מתוכה

לשון מהרש"א

[דף נו עמוד א] בד"ה כששוברתה מתוכה ואם תאמר ולר"י דאמר הטוען כו' היא תטמין כו' עכ"ל ובפשיטות יש לדקדק בזה לר"י דאמר הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום כל אשה תטמין כתובתה ומפקא עידי הינומא ואח"כ מפקא הכתובה ותגבה שנית וכה"ג פרכינן בר"פ האשה שנתארמלה וי"ל וע"ש בתוס' ובחידושינו שם וק"ל:

(1) משנה

(א) ר' יהודה אומר

(i) אם רצה כותב לכתולה שטר של 200

(ii) והיא כותבת [בשובר] "התקבלתי ממך 100"

(2) גמרא

(א) קשיא

(i) אמאי אמרת דכותבין שובר

(ii) הרי יצטרך בעל לשמור לשובר מן העכברים כדי שלא יפסיד אלו תבא לגבות 200 בכתובתה הגם דכבר שילם לה 100

(ב) תירוץ

(i) כותבין שובר בשטר כתובה עצמו

(ii) ולכן לא יפסיד בעל אלו יאכלוהו עכברים לשובר

(iii) דהרי

(1) כשאוכלין לשובר אוכלים נמי לשטר כתובה

(2) ולא תוכל למיגבי כלום בשטר כתובתה

(3) תוספות

(א) הקדמה

(i) ר' יוחנן אית לי' דהטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום

(ii) ומציא אשה למיגבי אף בלי שטר כתובה

(ב) קשיא

(i) לר' יוחנן לא יועיל לבעל כלום הא דכתבה לי' שובר בשטר כתובה אשר תחזיק בו אשתו

(ii) דהרי

(1) מציא אשה להטמין לשטר כתובה דשובר נכתב עליו

(2) ולמיסמך על הק' דר' יוחנן למיגבה 200 בכתובתה

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) קושיא כעין זו מצינו להקשות אף לאשה בעלמא שלא כתבה שובר

(ii) דניחוש

(1) אשר תטמין לכתובתה ותיגבה כתובתה משלם מכח הך דר' יוחנן

(2) ולאחר כך בב"ד אחר תבא לגבות כתובתה משלם עוד הפעם בשטר כתובה גופי'

דף נו:

תוספות בא"ד והא דמפרש התם

לשון מהרש"א

[דף נו עמוד ב] בא"ד והא דמפרש התם בגמרא הכא מי מחל לרווחא כו' עכ"ל לר' יהודה משני התם הכי אלא כיון דלר' מאיר נמי לא הוה מתנה על מה שכתוב בתורה כמ"ש התוס' דאין יכול לומר פלוני יירש כו' מהאי טעמא נמי ניחא לר"י ולא איצטריך ליה למימר האי טעמא דהכא מי מחל לר"י אלא לרווחא דמלתא ודו"ק:

(1) גמרא

(א) מי שהתנה על מה שכתוב בתורה כגון שאמר הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עלי שאר וכסות ועונה

(i) לר' מאיר תנאו בטל אפילו בדבר שבממון

(ii) לר' יהודה בדבר שבממון תנאו קיים

(2) תוספות

(א) איתנהו אופנים מסויימים בהם מודה ר' מאיר דמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים

(3) משנה בפרק יש נוחלין

(א) האומר פלוני יירש במקום שיש בת לא אמר כלום שהתנה על מה שכתוב בתורה

(4) גמרא שם

(א) קשיא

(i) לימא מתניתין דלא כר' יהודה

(ii) דהרי ר' יהודה אית לי' דמיהת בדבר שבממון המתנה על שכתוב בתורה תנאו קיים

(ב) תירוץ

(i) מתניתין מצי אתיא כר' יהודה

(ii) דשאני מתניתין משום "דפלוני לא קא מחיל"

(iii) משמעות של "פלוני לא קא מחיל" אינה מענייננו

(5) תוספות דידן כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) "פלוני יירש במקום פלוני" הרי הוא חדא מאותן אופנים מסויימים דבהם מודה ר' מאיר דתנאו קיים

(ii) ואמאי לא מקשי גמרא קושייתיהו אף לר' מאיר

(ב) תירוץ

(i) "פלוני יירש" לא חשיב כתנאי כל עיקר מטעם שאינו מענייננו

(ii) ולכן מובן לר' מאיר הא דקתני דלא אמר כלום

(ג) קשיא

- (i) אף לר' יהודה מובן דלא אמר כלום מחמת ד"פלוני יירש" לא חשיב כתנאי כל עיקר
- (ii) ותיקשי אמאי איצטריך לגמרא אליבא דר' יהודה למיסמך על "פלוני לא קא מחיל" להסיק אשר משנה מציא אתיא כר' יהודה

(ד) תירוץ

- (i) לרווחא דמילתא קא סמכי על "פלוני לא קא מחיל"
- (ii) למילף דמשנה דהתם הוינן מצינן לאוקמוה כר' יהודה אף אלו "פלוני יירש" הוה חשיב כתנאי

תוספות ד"ה מילתא דשכיחא

לשון מהרש"א

גמ' מילתא דשכיחא עבדו בה רבנן חיזוק כו' מכאן יש להשיב על דברי התוס' דס"פ נערה בד"ה רצה אינו כו' דלעיל מסקינן תקנו מצוי למצוי דמשמע דפירות ופרקון מצוין יותר מכתובה וקבורה לפי שאלו אינן אלא פ"א כו' דהכא מסיק בהיפך דכתובה מקרי שכיח טפי מפירות ודו"ק:

(6) ברייתא דף מז:

(i) תיקנו מזונותי תחת מעשה ידי'

(ii) פרקונה תחת פירות

(iii) קבורתה תחת כתובה

טבלא א' – ברייתא		
מזונות	תחת	מעשה ידי'
פרקונה	תחת	פירות
קבורתה	תחת	כתובה [נדוניא]

(ב) גמרא שם כמבואר בתוספות דידן

(i) קשיא

(1) ואיפוך אנא למימר דתיקנו פרקונה תחת כתובה וקבורתה תחת פירות

טבלא ב' - ואיפוך אנא לתוספות		
מזונות	תחת	מעשה ידי'
פרקונה	תחת	פירות כתובה
קבורתה	תחת	כתובה פירות

(ii) תירוץ

(1) פרקונה מצוי משום דבעל חייב לפדות אשתו יותר מפעם אחת ופירות נמי מצוי משום דשכיחי נינהו

(2) משא"כ קבורתה וכתובתה דלא שכיחי

(3) ולכן תיקנו מצוי למצוי ושאינו מצוי לשאינו מצוי כטבלא ג'

טבלא ג' - תירוץ לתוספות		
מזונות	תחת	מעשה ידי'
פרקונה [מצוי]	תחת	פירות [מצוי]
קבורתה [שאינו מצוי]	תחת	כתובה [שאינו מצוי]

(7) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מאי שנא דבגמרא דידן מסקינן אשר כתובה שכיחא טפי מפירות

תוספות ד"ה ושמעינן מינה

לשון מהרש"א

תוס' בד"ה ושמעינן כו' כיון דאיכא מאן דאמר דלא עשו כו' אף על גב דר"י מודה בכתובה כו' כי היכי דקתני עונה כו' עכ"ל דלמאי דמסיק דכתובה דאורייתא ניחא דלא תקשי דלתני נמי כתובה דכיון דתני הני דתנאו בטל משום דמתנה על מה שכתוב בתורה ה"ה כתובה דהוי נמי דאורייתא אבל אי הוה כתובה דרבנן לא ה"ל למשמט מלמתני נמי כתובה כיון דאיכא למטעי למימר כמאן דאמר דלא עשו חכמים חיזוק כו' ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) בתחלת סוגיין נקטי בגמרא אשר ר' מאיר כתובה דרבנן אית לי'

(2) ברייתא

(א) האומר הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עלי

(ב) לר' מאיר אפילו בדבר שבממון תנאו בטל

(ג) שים לב אשר שאר כסות ועונה דאורייתא נינהו

(3) גמרא

(א) שאלה

(i) האם יכול להיות

(1) דר' מאיר אית לי' אשר אף המתנה בדין דרבנן תנאו בטל

(2) מחמת דחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה

(ב) תשובה כמבואר בתוספות

(i) לא יתכן

(1) דאי אמרת דר' מאיר ס"ל אשר תנאו בטל אף לגבי דיני דרבנן

(2) הוה לי' לר' מאיר למיכלל נמי בברייתא דהמתנה שלא לשלם כתובתה תנאו בטל

(3) כדי שלא נטעה למימר דהשמיטו מחמת דלית לי' דרבנן עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה

ודבקושטא תנאו קיים

(4) מסקנא דגמרא

(א) ר' מאיר אית לי' אשר כתובה דאורייתא היא

(5) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא הוסיף ר' מאיר להך דכתובה בברייתא דשאר כסות ועונה

(ii) למילף אשר אף בתנאי כתובה תנאו בטל משום דכתובה אף היא דאורייתא הויא

(ב) תירוץ

(i) כיון דר' מאיר אית לי' אשר כתובה דאורייתא הויא

(ii) נקט דאנן הוינו יודעין מעצמינו דתנאו בטל לגבי כתובה דמאי שנא משאר כסות ועונה

תוספות ד"ה אין עושין ותוספות ד"ה אבל קבל

לשון מהרש"א

בד"ה אין עושין כו' אם יאבדו או יזולו עכ"ל אם יאבדו לת"ק או יזולו לר"י וק"ל:

בד"ה אבל קבל כו' שמא יאמר לה טלי כתובתיך כו' דדוקא בלא קבל עליו אחריות איכא כו' עכ"ל וק"ל לפי זה למה לי הכא טעמא דתיקון עולם דשמא יאבדו בלא קבל עליו אחריות הא איכא טעמא אחרינא דשמא יאמר לה טלי (מעשה ידיך) [כתובתיך] ויש ליישב ודו"ק:

(1) ברייתא

(א) תנא קמא

(i) לא שרי לי' לבעל לייחד מטלטלין לכתובת אשתו אלא היכא דקיבל עליו אחריות של אבידה

(ii) מפני תיקון עולם שלא תפסיד אשתו אולי יאבדו

(ב) ר' יוסי

(i) מפני תיקון העולם שלא תפסיד אשתו איצטריך לי' לבעל גם כן לקבל עליו אחריות של זילא

(2) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) הרי קאמרי בגמרא דאתפסוה מטלטלין

(ב) תירוץ

(i) לתנא קמא מדובר באופן שקיבל בעל עליו אחריות דאבידה

(ii) לר' יוסי מדובר באופן שקיבל עליו בעל גם אחריות דזילא

(3) תוספות ד"ה אבל קבל

(א) הקדמה

(i) אלו הי' בעל מייחד מטלטלין לכתובת אשתו

(1) הוה איצטריך לי' שלא לעשות סחורה בהני מטלטלין כדי שיהיו תחת ידו לתת לאשתו מיד אם תתגרש או תתאלמן

(2) והיינו חוששין אשר בכעס יקפוץ למימר לה "טלי כתובתיך וצאי"

(ii) ולכן לא שרי לי' לאתפסוה מטלטלין בכתובתה

(ב) קשיא

(i) אמאי מסקי בסוגיא דידן דמיהת היכא דקבל עליו אחריות שרי לי' לאתפסוה מטלטלין בכתובתה

(ii) ניחשו דלמא בכעס יקפוץ למימר לה "טלי כתובתיך וצאי"

(ג) תירוץ

(i) היכא דקבל עליו אחריות מותר לו לסחור במטלטלין ושלא יהיו תחת ידו

(ii) וליכא למיחש שיקפוץ ויאמר לה טלו כתובתיך וצאי

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי קאמרי בגמרא דתיקון העולם אשר בגללו איצטריך בעל לקבל אחריות היינו שלא תפסיד אשתו באבידה או בזילא

(ii) הרי איכא נמי תיקון עולם כדי שלא יקפוץ ויאמר טלי כתובותיך וצאי

דף נז.

רש"י ד"ה אמר רב פפא

לשון מהרש"א

[דף נז עמוד א] בפרש"י בד"ה אמר רב פפא וכו' ורב דימי ורבין נפלגו בדר' יהושע כו' עכ"ל בדר' יוחנן ודאי דנמי פליגי כיון דר"י ור' יוחנן לא פליגי אלא דלא מפורש פלוגתייהו בדר' יוחנן כמו בדר' יהושע דאפשר לר' יוחנן בין לרב דימי ובין לרבין בכל גוונא מחלוקת ודו"ק:

(1) גמרא

- (א) טבלא א' מסכם דברי רב דימי על הבנת ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי בשיטות תנאים לגבי מחילת אשה
(ב) משמעות של מחילה זו ושל "תחלה" ו"סוף" אינן מענייננו

טבלא א' - רב דימי		
תחלה	סוף	
מחלוקת תנאים	לכ"ע אינו מוחלת	ר' יהושע בן לוי
מחלוקת תנאים	מחלוקת תנאים	ר' יוחנן

(ג) טבלא ב' מסכם דברי רבין בענינים אלו

טבלא ב' - רבין		
תחלה	סוף	
מחלוקת תנאים	לכ"ע מוחלת	ר' יהושע בן לוי
מחלוקת תנאים	מחלוקת תנאים	ר' יוחנן

(ד) טבלא ג' מסכם מהלך ר' אבהו בדברי רב דימי

טבלא ג' - ר' אבהו לרב דימי			
תחלת חופה	סוף חופה דהיינו תחלת ביאה	סוף ביאה	
מחלוקת תנאים	מחלוקת תנאים	לכ"ע אינו מוחלת	ר' יהושע בן לוי
מחלוקת תנאים	מחלוקת תנאים	לכ"ע אינו מוחלת	ר' יוחנן

(ה) טבלא ד' מסכם מהלך ר' אבהו בדברי רבין

טבלא ד' - ר' אבהו לרבין			
תחלת חופה	סוף חופה דהיינו תחלת ביאה	סוף ביאה	
לכ"ע מוחלת	מחלוקת תנאים	מחלוקת תנאים	ר' יהושע בן לוי
לכ"ע מוחלת	מחלוקת תנאים	מחלוקת תנאים	ר' יוחנן

(2) דברי רב פפא כמבואר ברש"י

(א) ר' אבהו אית לי'

(i) דרב דימי ורבין פליגי במאי בדיוק אמר ר' יהושע בן לוי

(ii) אבל לא פליגי במאי בדיוק אמר ר' יוחנן

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) קבענו בטבלא ג' וטבלא ד'

(1) דכמו דפליגי רב דימי ורבין במאי בדיוק אמר ר' יהושע בן לוי

(2) פליגי נמי במאי בדיוק אמר ר' יוחנן

(ב) תירוץ

(i) רש"י רצונו לומר ככה

- (1) מעצם לשון ר' יוחנן דמייתנין להו בטבלא א' לרב דימי ובטבלא ב' לרבין
(א) דהיינו דאיכא מחלוקת תנאים בין בתחלה בין בסוף
(ב) **הוי מצוי** ר' אבהו לפרש אשר רב דימי ורבין תרוייהו אית להו דלר' יוחנן איכא מחלוקת תנאים בכל אופן
- (2) מה שאין כן מעצם לשון ר' יהושע בן לוי דמייתנין לה בהני טבלאות
(א) דהיינו דלרב דימי בטבלא א' בתחלה איכא מחלוקת תנאים ובסוף לכ"ע אינה מוחלת
(ב) ולרבין בטבלא ב' בתחלה לכ"ע מוחלת ובסוף איכא מחלוקת תנאים
(ג) **הוכרח** ר' אבהו למימר דרב דימי ורבין פליגי במאי בדיוק אמר ר' יהושע בן לוי

תוספות ד"ה שתיים ושלוש

לשון מהרש"א

תוס' בד"ה שתיים ושלוש כו' אין לדקדק כאן השתא שלש מותר כו' עכ"ל ולא שייך בכה"ג בבבא א' דלא זו אף זו קתני כמ"ש התוס' ביומא וק"ל:

(1) גמרא

(א) חכמים אומרים משהא אדם את אשתו שתיים ושלוש שנים בלא כתובה

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) שתיים מותר שלש מיבעיא

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא תרצו דמשנה איתני בלשון לא זו אף זו

(ii) כלומר

(1) לא זו דשרי לי' להשהות ב' שנים

(2) אלא אף זו דשרי לי' להשהות ג' שנים

(ב) תירוץ

(i) עיין בתוספות במסכת יומא דמבארין דבחד בבא

(1) כגון "שתיים ושלוש שנים"

(2) ליכא למימר דאיתני בלשון לא זו אף זו

תוספות ד"ה בגרה יום

לשון מהרש"א

[דף נז עמוד ב] בד"ה בגרה יום כו' דאסור לקדש את בתו קטנה ואין פוסקין נמי כו' עכ"ל הא דאסור לקדש בתו קטנה הכי אמרינן בר"פ האיש מקדש אבל מההיא דאין פוסקין נמי על הקטנה להשיאה דאמרינן הכא אין ראייה לכאורה דאימא פוסקין ומקדשין אותה כשהיא קטנה להשיאה כשהיא גדולה לאחר י"ב בנערותה קודם בגרות ויש ליישב ודו"ק:

(1) גמרא

(א) ר' אבא בר לואי

(i) אין פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה

(ii) אבל פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה

(2) תוספות

(א) שאלה

(i) מי שרי לי' לאיניש לקדש את בתו קטנה

(ב) תשובה

(i) הי לך ב' הוכחות דאסר לי' לאיניש לקדש את בתו קטנה

(1) הוכחה א'

(א) איתא במסכת קידושין בהדיא אשר "אסור לו לאדם לקדש את בתו קטנה"

(2) הוכחה ב'

(א) לכאורה היינו כוונה דמימרא דר' אבא בר ליואי

(i) אין פוסקין על הקטנה לקדשה או להשיאה כשהיא קטנה

(ii) אבל פוסקין על הקטנה לקדשה ולהשיאה כשהיא גדולה לפני שבגרה

(3) מהרש"א

(א) חלק א'

(i) מהך דר' אבא בר ליואי לא מוכח כלום

(ii) דיכול להיות דרצונו לומר

(1) בקידושי קטנה אין פוסקין להשיאה בעודה קטנה

(2) אבל בקידושי קטנה פוסקין להשיאה כשהיא גדולה לפני שבגרה

(ב) חלק ב'

(i) ברם מהך דקידושין אכן מוכח שפיר דאסור לאדם לקדש בתו כשהיא קטנה

תוספות ד"ה מאי לאו כתבועה דבתולה ובא"ד ור"ת וד"ה תיובתא

לשון מהרש"א

בד"ה מאי לאו כו' דאז לא הוי בגר כתבועה ור"ת מפרש דסתם האי כו' עכ"ל נראה מדבריהם האי דקאמר כתבועה דבתולה היינו גבי בגרה יום א' ונתקדשה כו' דנותנין לה י"ב חדש משעה שבגרה וכ"ה ברא"ש אבל מפרש"י נראה דנותנין לה י"ב חדש משעת אירוסין כמ"ש מהרש"ל ודו"ק:

בא"ד ור"ת מפרש דסתם האי לישנא דבגרה כו' עכ"ל הוצרך להאי תירוץ לפי סברתו דבגרה כתבועה אפילו נתקדשה קודם בגר כמ"ש בהגהת אשר"י ועיין במהרש"ל:

בד"ה תיובתא כו' דה"ק בוגרת בשלשים יום סגי כו' דמשמע דבוגרת לא סגי לה כו' עכ"ל ק"ק המקשה דהכא דאכתי לא ידע למימר דתרתני קתני בוגרת וששהתה י"ב כו' תקשי ליה הך קושיא דמקשה התם דמשמע דבוגרת לא סגי בלא י"ב חדש כו' ודו"ק:

(1) משנה

(א) נותנין לבתולה י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה

(ב) לאלמנה נותנין שלשים יום

(2) גמרא

(א) רב הונא

(i) בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה שלשים יום כאלמנה

(3) רש"י ד"ה נותנין לה ותוספות ד"ה בגרה יום אחד כמבואר במהרש"א

(א) שאלה

(i) מי אמר רב הונא דנותנין לה שלשים יום דוקא היכא דבגרה יום אחד ונתקדשה

(ii) או דאמר למימר'י נמי בנתקדשה ואח"כ בגרה

(ב) תשובה

(i) עיין בטבלא א' לשיטות רש"י ור"י ורבינו תם בענין זה

טבלא א'			
בתולה	רש"י	ר"י	ר"ת
י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה
רב הונא בגרה ואח"כ נתקדשה שלשים יום	שלשים יום	שלשים יום	שלשים יום
רב הונא נתקדשה ואח"כ בגרה שלשים יום	שלשים יום	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה ולא איכפת לן בגר כל עיקר	י"ב משעה שבגרה או שתבעה איוו מהן קודם

(4) ברייתא

(א) בגרה הרי היא כתבועה

(5) גמרא

(א) קשיא לרב הונא

(i) הרי קתני דבוגרת נותנין לה י"ב חדש כמו בתולה

(ii) ותיקשי לרב הונא דס"ל דאין נותנין לה אלא שלשים יום

6) שיטות רש"י ור"ת ור"י בברייתא להבנת מקשן

טבלא ב'			
ר"ת	ר"י	רש"י	
י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	0
שלישים יום	שלישים יום	שלישים יום	1 רב הונא בגרה ואח"כ נתקדשה
י"ב חדש משעה שבגרה או שתבעה איזו מהן קודם	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה ולא איכפת לן בגר כל עיקר	שלישים יום	2 רב הונא נתקדשה ואח"כ בגרה
כשיטת ר"י: נותנין לה י"ב חדש משעה שבגרה משום דבגר הרי היא כתבועה	נותנין לה י"ב חדש משעה שבגרה משום דבגר הרי היא כתבועה ולית לה י"ב חדש משעת קידושין אלא היכא דבגרה ולאח"כ תיכף נתקדשה	נותנין לה י"ב חדש משעת קידושין	3 ברייתא אליבא דמקשן בבגרה ואח"כ נתקדשה
[נבאר להלן]	[נבאר להלן]	נותנין לה י"ב חדש משעת קידושין	4 ברייתא אליבא דמקשן בנתקדשה ואח"כ בגרה

7) תוספות ד"ה מאי לאו כמבואר במהרש"ל ומהרש"א

(א) קשיא לשיטות ר"י ור"ת

(i) הוה לה לגמרא לתרץ לרב הונא

(1) דבברייתא מדובר דוקא באופן דנתקדשה ואח"כ בגרה

(2) דאז לר"י ור"ת אף לרב הונא נותנין לה י"ב חדש

(ii) שים לב

(1) אשר קושיא זו אין לה מקום לרב הונא אליבא דרש"י

(2) דהרי לשיטת רש"י ס"ל רב הונא אף בנתקדשה ואח"כ בגרה דנותנין לה שלישים יום

(ב) תירוץ של ר"י כמבואר בטבלא ג'

טבלא ג'			
ר"ת	ר"י	רש"י	
י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	0
שלישים יום	שלישים יום	שלישים יום	1 רב הונא בגרה ואח"כ נתקדשה
י"ב חדש משעה שבגרה או שתבעה איזו מהן קודם	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה ולא איכפת לן בגר כל עיקר	שלישים יום	2 רב הונא נתקדשה ואח"כ בגרה
כשיטת ר"י: נותנין לה י"ב חדש משעה שבגרה משום דבגר הרי היא כתבועה	נותנין לה י"ב חדש משעה שבגרה משום דבגר הרי היא כתבועה ולית לה י"ב חדש משעת קידושין אלא היכא דבגרה ולאח"כ תיכף נתקדשה	נותנין לה י"ב חדש משעת קידושין	3 ברייתא אליבא דמקשן בבגרה ואח"כ נתקדשה
[נבאר להלן]	אין לאוקמה לברייתא ככה לרב הונא דהרי רב הונא בשורה ב' לא איכפת לי' בגר כל עיקר משא"כ בברייתא דבגר מילתא היא דקתני אשר "בגרה" הרי היא כתבועה	נותנין לה י"ב חדש משעת קידושין	4 ברייתא אליבא דמקשן בנתקדשה ואח"כ בגרה

(i) הרי קבענו לשיטת ר"י אשר בנתקדשה ואח"כ בגרה לא מעלה ולא מוריד שעת בגר

(ii) ולכן לא מצי רב הונא לאוקמה לברייתא בנתקדשה ואח"כ בגרה דהרי קתני בברייתא אשר "בגר הרי היא כתבועה" דמשמע בגר מילתא היא

(iii) שים לב

- (1) אשר תירוץ זו לא עולה יפה לרבינו תם
- (2) דהרי לדידי' קבענה בשורה ב' דאיכפת לן טובא הא דבגרה
- ג) תירוץ של ר"ת כמבואר בטבלא ד'

טבלא ד'			
ר"ת	ר"י	רש"י	
י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	0
שלישים יום	שלישים יום	שלישים יום	1
י"ב משעה שבגרה או שתבעה איזו מהן קודם	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה ולא איכפת לן בגר כל עיקר	שלישים יום	2
כשיטת ר"י: נותנין לה י"ב חדש משעה שבגרה משום דבגר הרי היא כתבועה	נותנין לה י"ב חדש משעה שבגרה משום דבגר הרי היא כתבועה ולית לה י"ב חדש משעת קידושין אלא היכא דבגרה ולאח"כ תיכף נתקדשה	נותנין לה י"ב חדש משעת קידושין	3
אין לאוקמה לברייתא ככה משום דמן לישנא דברייתא "בגרה הרי היא כתבועה" מסתבר דמדובר דיקא בבגרה ואח"כ נתקדשה	אין לאוקמה לברייתא ככה לרב הונא דהרי רב הונא בשורה ב' לא איכפת ל' בגר כל עיקר משא"כ בברייתא דבגר מילתא היא דקתני אשר "בגרה" הרי היא כתבועה	נותנין לה י"ב חדש משעת קידושין	4

- i) מלשון ברייתא "בגר הרי היא כתבועה" משמע דמדובר בבגרה ואח"כ נתקדשה
- 8) המשך דגמרא
- א) תירוץ לרב הונא
- i) רב הונא צודק אשר בגרה נותנין לה שלישים יום
- ii) וברייתא רצונה לומר אשר בגר הרי היא כתבועה **דאלמנה** דאכן נותנין לה שלישים יום
- 9) ברייתא ב'
- א) בוגרת ששהתה י"ב חדש וכו'
- 10) גמרא
- א) קשיא לרב הונא דהרי קתני בהדיא דשוהין לבוגרת י"ב חדש
- ב) תירוץ
- i) "אימא בוגרת וששהתה י"ב חדש"
- ii) כלומר
- (1) ברייתא ב' ס"ל כרב הונא דלכוגרת נותנין שלישים יום
- (2) והאי "ששהתה" דברייתא מיירי בבתולה ולא בבוגרת
- ג) מסקנא
- i) מפריכין להך דרב הונא
- ii) ולכן הך ברייתא ב' אכן משמעו בוגרת ששהתה י"ב חדש
- 11) משנה בפרק נערה מאורסה
- א) "בוגרת ששהתה י"ב חדש"

12) גמרא שם

(א) קשיא למשנה

(i) הרי בוגרת בל' יום סגי

(ב) תירוץ

(i) אכן בוגרת בל' יום סגי

(ii) ובמשנה אימא בוגרת ושהתה י"ב חדש

13) תוספות דידן

(א) קשיא

(i) הרי דנקטי בגמרא דנערה מאורסה דלא הופרך רב הונא

(ii) ואכן בוגרת נותנין לה שלשים יום

(ב) תירוץ

(i) בקושטא הופרך רב הונא ובקושטא בבגרה ואח"כ נתקדשה נותנין לה י"ב חדש

(ii) ברם

(1) פוחתין מן הני י"ב חדש יום אחד לכל יום ששהתה מן יום שבגרה עד יום שנתקדשה בו

(2) אבל בכל אופן יש לה לכל הפחות ל' יום אף אלו נתקדשה שנה שלימה או יותר לאחר שבגרה

(3) ולכן

(א) אם נתקדשה מיד לאחר שבגרה יש לה י"ב חודש בדומה לבתולה

(ב) ואם עמדה י"ב חודש בבגרותה ונתקדשה יש לה מיהת ל' יום כאלמנה

טבלא ה'			
ר"ת	ר"י	רש"י	
י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	0
שלושים יום	שלושים יום	שלושים יום	1 רב הונא בגרה ואח"כ נתקדשה
י"ב משעה שבגרה או שתבעה איזו מהן קודם	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה ולא איכפת לן בגר כל עיקר	שלושים יום	2 רב הונא נתקדשה ואח"כ בגרה
כשיטת ר"י: נותנין לה י"ב חדש משעה שבגרה משום דבגר הרי היא כתבועה ולית לה י"ב חדש משעת קידושין אלא היכא דבגרה ולאח"כ תיכף נתקדשה	נותנין לה י"ב חדש משעה שבגרה משום דבגר הרי היא כתבועה ולית לה י"ב חדש משעת קידושין אלא היכא דבגרה ולאח"כ תיכף נתקדשה	נותנין לה י"ב חדש משעת קידושין	3 ברייתא אליבא דמקשן בבגרה ואח"כ נתקדשה
נותנין לה י"ב חדש משעה שבגרה משום דבגר הרי היא כתבועה אבל יש לה לכל הפחות שלשים יום ולית לה י"ב חדש משעת קידושין אלא היכא דבגרה ולאח"כ תיכף נתקדשה	נותנין לה י"ב חדש משעה שבגרה משום דבגר הרי היא כתבועה אבל יש לה לכל הפחות שלשים יום ולית לה י"ב חדש משעת קידושין אלא היכא דבגרה ולאח"כ תיכף נתקדשה		3b משנה בפרק נערה מאורסה לגבי בגרה ואח"כ נתקדשה כמבואר בתוספות

(iii) ומקשי התם

(1) אשר אף למסקנא דהופרך רב הונא

(2) לא הוי לה לברייתא למיתני י"ב חדש בדרך סתם מאחר דיש אופן אפילו למסקנא דאין נותנין לבוגרת אלא ל' יום

(3) והיינו דקא מקשה התם אשר באופן זה בשלשים יום סגי

(iv) ומתרצי התם

(1) אלו אכן עסקה משנה דהתם בבוגרת הוי מפרשי דיכול להיות דאין לה אלא ל' יום

(2) ברם בקושטא מדובר התם בבתולה שיש לה י"ב חדש בכל אופן

(14) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מסתבר

(1) דאף מקשן בסוגיא דידן דלית לי' הא דרב הונא ואית לי' דנותנין לה י"ב חדש

(2) יודה

(א) דפוחתין מן הני י"ב חדש יום אחד לכל יום ששהתה מן יום שבגרה עד יום שנתקדשה

בו

(ב) ואשר יש לה לכל הפחות שלשים יום

(ii) דמהיכי תיתי אשר מקשן דידן פליג על מקשן דהתם

טבלא ו'			
ר"ת	ר"י	רש"י	
י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה	0
שלושים יום	שלושים יום	שלושים יום	1 רב הונא בגרה ואח"כ נתקדשה
י"ב משעה שבגרה או שתבעה איזו מהן קודם	י"ב חדש משעה שתבעה לאחר שנתקדשה ולא איכפת לן בגר כל עיקר	שלושים יום	2 רב הונא נתקדשה ואח"כ בגרה
נותנין לה י"ב חדש משעה שבגרה משום דבגר הרי היא כתבועה אבל יש לה לכל הפחות שלשים יום ולית לה י"ב חדש משעת קידושין אלא היכא דבגרה ולאח"כ תיכף נתקדשה	נותנין לה י"ב חדש משעה שבגרה משום דבגר הרי היא כתבועה אבל יש לה לכל הפחות שלשים יום ולית לה י"ב חדש משעת קידושין אלא היכא דבגרה ולאח"כ תיכף נתקדשה	נותנין לה י"ב חדש משעת קידושין	3 ברייתא אליבא דמקשן בבגרה ואח"כ נתקדשה אליבא קושיית מהרש"א
נותנין לה י"ב חדש משעה שבגרה משום דבגר הרי היא כתבועה אבל יש לה לכל הפחות שלשים יום ולית לה י"ב חדש משעת קידושין אלא היכא דבגרה ולאח"כ תיכף נתקדשה	נותנין לה י"ב חדש משעה שבגרה משום דבגר הרי היא כתבועה אבל יש לה לכל הפחות שלשים יום ולית לה י"ב חדש משעת קידושין אלא היכא דבגרה ולאח"כ תיכף נתקדשה		3b משנה בפרק נערה מאורסה לגבי בגרה ואח"כ נתקדשה כמבואר בתוספות

(iii) נמצא

(1) דאף למקשן דידן – כמו מקשן דהתם – בעוד דאכתי לא אסיק אדעתיה תירוצו של "אימא" מדובר בבתולה

(2) קשה לי' משנה דפרק נערה מאורסה דמשמע דבכל אופן אין פוחתין מן י"ב חדש לבוגרת

דף נח.

תוספות ד"ה הנהו קלא

לשון מהרש"א

[דף נח עמוד א] בד"ה הנהו קלא כו' דפריך כו' המוציא מחבירו עליו הראיה כו' עכ"ל פי' לדבריהם אהא דפליגי רב ושמואל במוכר שור לחבירו ונמצא נגחן לרב אזלינן בתר רובא והוי מקח טעות ושמואל לא אזיל בתר רובא אלא המע"ה ופריך מהך דנמצא גנב או קוביוסטוס דהגיעו משום דאזלינן בתר רובא וקשה לשמואל דנימא המע"ה וא"כ ע"כ איירי הא דנמצא גנב כו' בשהלוקח מוחזק ודומיא דהכי איירי הא דלסטים מזויין כו' דהלוקח מוחזק עדיין ומהרש"ל הגיה דברים בכאן בדברי התוספות לאין צורך כי הדברים ברורים כמו שכתבנו ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) ארוסה אינה אוכלת בתרומה משום חשש סימפון

(i) כלומר דחוששין שמא בעלה ימצא בה מום אשר בגללו תיבטל קידושין שלה

(ii) ויתברר בסוף דאכלה בתרומה שלא כדין

(2) גמרא

(א) קשיא

(i) אלא מעתה אף עבד שלקחו כהן מישראל לא יאכל בתרומה משום חשש סימפון

(ii) כלומר דשמא ימצא בו כהן מום אשר בגללו יבטל המקח

(ב) תירוץ

(i) חלק א'

(1) אין לחוש לסימפון של נמצא גנב או קוביוסטוס

(2) דאף אלו נמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו לכהן ואין מקחו בטל

(3) משום דרוב עבדים גנבי או קוביוסטוס נינהו וסבר וקיבל

(ii) חלק ב'

(1) ואף אין לחוש לסימפון של מוכתב למלכות או ליסטים מזויין

(2) משום דהנהו "קלא אית להו"

(3) רש"י

(א) לגבי מוכתב למלכות או ליסטים מזויין רצונם לומר

(i) דמחמת דקלא אית להו סבר כהן וקיבל

(ii) ולכן אף באופן זה הגיעו ואין מקחו בטל

(4) ברייתא בפרק המוכר פירות

(א) רישא

(i) נמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו ללוקח ואין מקחו בטל

(ב) סיפא

- (i) נמצא ליסטים מזויין או מוכתב למלכות
- (ii) אומר לו לוקח למוכר "הרי שלך לפניך" כלומר דמכרו בטל

(5) גמרא בהמוכר פירות

(א) מחלוקת רב ושמואל

- (i) רב ס"ל דהולכין בממון אחר הרוב
- (ii) שמואל אית לי' דהמוציא מחבירו עליו הראי' ואין הולכין בממון אחר הרוב

(ב) קשיא

(i) רישא דברייתא

(1) דבנמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו ללוקח ואין מקחו בטל

(א) סייעתא היא לרב דאזל בתר רוב ורוב עבדים גנבי ולכן סבר וקבל

(2) ופירכא היא לשמואל דאית לי' דהמוציא מחבירו עליו הראי'

(ii) להלן נבאר האי פירכא לשמואל

(6) תוספות

(א) קשיא לשיטת רש"י לגבי "הנהו קלא אית להו"

(i) הרי סיפא דברייתא

(1) אשר לגבי מוכתב וליסטים מזויין אומר לוקח למוכר "הרי שלך לפניך"

(2) מוכח דלא אמרינן דקלא אית להו אשר מחמת' כבר ידע לוקח וסבר וקיבל

(3) ודבקושטא מכרו בטל ולא הגיעו

(ב) תירוץ של רבינו אליהו לשיטת רש"י

(i) לעולם צודק רש"י דבכל ענין נקטינן דקלא אית להו וידע הלוקח

(ii) עכשיו

(1) בסוגיא דידן דעבד כהן אוכל בתרומה

(א) האי לוקח

(ב) הגם דעל ידי קלא כבר נודע לו אשר עבד זה מוכתב למלכות או ליסטים מזויין

(ג) לא בדק לעבד ונתן מעות ולכן קיבל והגיעו

(2) משא"כ בהמוכר פירות

(א) לאחר ששמע לוקח לקלא לא נתן מעות

(ב) ולכן לא אמרינן דקיבל ומובן דמצי למימר "הרי שלך לפניך"

(7) המשך של תוספות

(א) ראי' של רבינו אליהו דבהמוכר פירות מדובר בדאכתי לא נתן לוקח מעות

(i) לפי גרסת תוספות לפני הגהת מהרש"ל

(1) "דפריך המוציא מחבירו עליו הראי' אלמא מיירי שהלוקח מוחזק"

- (ii) לפי גרסת תוספות תוספות כפי שהוגה על ידי מהרש"ל
- (1) "דפריך שם הגיעו לאו משום דרובא הכי איתנהו וש"מ דאזלינן בתר רובא ומאי פריך דלמא המוציא מחבירו עליו הראי' אלמא מיירי שהלוקח מוחזק"
- (ב) לפי הני גרסאות תרוייהו ראייתו דרבינו אליהו אתיא ככה
- (i) אלו מדובר בלוקח שכבר נתן מעות
- (1) תיקשי דשפיר אתיא רישא דברייתא כשמואל
- (2) דהרי לוקח הוא המוציא ועליו הראי'
- (3) ולכן מובן שפיר הא דהגיעו וקושיא דגמרא לשמואל אינה מובנת
- (ii) אלא
- (1) על כרחך מדובר בדאכתי לא נתן מעות
- (2) ולכן מוכר הוא המוציא ומקשי שפיר אשר לשמואל הוי לה לברייתא למימר אשר לא הגיעו ללוקח ומכרו של מוכר בטל
- (3) ובזה מובן דמקשי לשמואל אמאי הגיעו ללוקח
- (ג) ומסתבר עוד
- (i) דכמו דרישא דברייתא בנמצא גנב או קוביוסטוס מדובר כשלא נתן מעות
- (ii) אף סיפא דברייתא לגבי מוכתב למלכות וליסטים מזויין מדובר כשלא נתן מעות
- (ד) והיינו סייעתי' דרבינו אליהו
- (8) מהרש"א
- (א) דברי רבינו אליהו לפי גרסת תוספות לפני שהוגה על ידי מהרש"ל מספיקין להביע ראייתו של רבינו אליהו
- (ב) והוספת מהרש"ל אינו מן המוכרח

תוספות ד"ה השתא בפני

לשון מהרש"א

בד"ה השתא בפני כו' ה"ג [לא] זו אף זו קתני לא מיבעיא וכו' אלא אפילו כולם בפני הבעל כו' עכ"ל הקשה מהרש"ל לפי ר"ת לעיל דמדקדק מדקתני ואפילו כולם בפני הבעל חוץ מיום אחד משמע הא כולן בפני הבעל אוכלת כו' מה יעשה ר"ת בסיפא כולן בפני היבם חסר יום א' דליכא למידק הא כולן בפני היבם אוכלת דהא כו' וצ"ל דל"ג הך בבא אחרונה וכן ברי"ף ורא"ש כו' ומש"ה פירשו התוס' לקמן דגרסינן [לא] זו אף זו ואף שבירושלמי שלפנינו כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש ודבריו תמוהים דלפי דבריו מאי קאמר השתא בפני הבעל אמרת לא בפני היבם מבעיא וע"ק דאי ל"ג בבא אחרונה לא איצטריך ליה למימר אתרתי בני קמייתא דלא זו אף זו קתני דבהדיא קתני בבבא מציעתא אפילו כולן בפני הבעל כו' ולפי הגהתו בירושלמי תקשי נמי הכי שם דלא איצטריך ליה למימר דלא זו אף זו קתני ועוד קשה כיון דלפי פרש"י במתני' בבבא שניה לא זו אף זו קתני ובבבא אחרונה זו ואצ"ל זו קתני ה"ל לבעלי התוס' למימר דל"ג במתני' בבא אחרונה אבל הנראה לקיים כל הספרים בתלמוד ירושלמי ובבלי לפי ר"ת ובסיפא ליכא למידק הא כולן בפני היבם אוכלת דאיכא למימר דמכ"ש הוא דאינה אוכלת א"נ דקושטא הוא דכל י"ב חדש בפני היבם דאוכלת כמו בהגעת זמן די"ב חדש בפני הבעל ולא קתני דהיבם אינו מאכיל אלא קודם י"ב חדש והשתא בבבא קמייתא ומציעתא דקתני בה לשון אפילו ודאי דלא זו אף זו קתני ולא איצטריך ליה לפרושי לא בתלמוד שלנו ולא בירושלמי אלא בתלמוד שלנו פריך אבבא מציעתא ובתרייתא השתא בפני הבעל אמרת לא בפני היבם מבעיא ומשני לפי ר"ת דלא זו אף זו קתני בכולה מתני' לגבי רישא דלפני הבעל ששה חדשים קתני מציעתא דאפילו כולן בפני הבעל חוץ מיום אחד כדקתני בהדיא במתני' וה"נ לגבי דקתני רישא ו' חדשים בפני היבם קתני בסיפא דאפילו כולן בפני היבם חוץ מיום אחד דהכי אמרינן בהדיא בירושלמי דכולן בפני היבם דבסיפא הוה לא זו אף זו לגלויי רישא דו' חדשים לפני היבם ותו לא מידי ודו"ק:

(1) משנה

(א) חלק א'

(i) נותנין לבתולה שנים עשר חודש

(ii) הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה

(ב) חלק ב'

(i) היבם אינו מאכיל בתרומה בעודה שומרת יבם

(2) המשך דמשנה

רישא	עשתה ששה חדשים בפני הבעל	וששה חדשים בפני היבם	אינה אוכלת בתרומה
מציעתא	ואפילו כולן בפני הבעל	חסר יום אחד בפני היבם לאחר שמת בעל	אינה אוכלת בתרומה אף על גב דאיכא זיקת יבום לאחר מיתת בעל
סיפא	או כולן בפני היבם	חסר יום אחד בפני הבעל	אינה אוכלת בתרומה

(3) רש"י

(א) הגם

(i) דבמציעתא לא משמיענו אלא

(1) דאינה אוכלת כשמת בעלה בעוד שלא עשתה כולן בפניו

(2) ואשר באותו אופן לא מועיל לה זיקת יבם לאחר שמת הבעל

(ב) בקושטא

(i) הוא הדין

(1) דאם עשתה כולן בפני הבעל וכבר אכלה בתרומה בחייו

(2) אם לאחר כך מת לא אוכלת עוד בתרומה ולא מועיל לה זיקת יבום

(3) דכשמת פקע קנינו של בעל

רישא	ששה חדשים בפני הבעל	וששה חדשים בפני היבם	אינה אוכלת בתרומה
מציעתא	ואפילו כולן בפני הבעל	חסר יום אחד שעשתה בפני היבם לאחר שמת בעל	אינה אוכלת בתרומה
רש"י: ולא זו דמציעתא לבד אלא הוא הדין:	עשתה כולן בפני בעל		הגם דאוכלת בחיי בעל מ"מ אינה אוכלת משמת דפקע קנינו אפילו היכא דאיכא זיקת יבום
סיפא	או כולן בפני היבם	חסר יום אחד בפני הבעל	אינה אוכלת בתרומה

(4) תוספות ד"ה ואפילו

(א) ר"ת

(i) פליג על "הוא הדין" של רש"י ובמקומו מדייק ר"ת מן מציעתא

(1) דדיקא בעשתה כולן בפני בעל חסר יום אחד בפני יבם הוא דאינה אוכלת בפני יבם

(2) אבל אם עשתה כולן בפני בעל ממשיכה לאכול בתרומה לאחר שמת בעל כל זמן דאיכא

זיקת יבום

רישא	עשתה ששה חדשים בפני הבעל	עשתה ששה חדשים בפני היבם	אינה אוכלת בתרומה
מציעתא	ואפילו כולן בפני הבעל	חסר יום אחד שעשתה בפני היבם לאחר שמת בעל	אינה אוכלת בתרומה
רש"י: ולא זו דמציעתא לבד אלא הוא הדין:	כולן בפני בעל		הגם דאוכלת בחיי בעל מ"מ אינה אוכלת משמת דפקע קנינו אפילו היכא דאיכא זיקת יבום
רבינו תם לית ליה הוא הדין אלא מדדייקן מציעתא	הא אם עשתה כולן בפני בעל		אוכלת לאחר שמת בעל כל זמן דאיכא זיקת יבום
סיפא	או כולן בפני היבם	חסר יום אחד בפני הבעל	אינה אוכלת בתרומה

(5) מהרש"ל

(א) קשיא

(i) כי היכי דדייק ר"ת ממציעתא אשר אם עשתה כולן בפני בעל אז אוכלת בפני יבם לאחר שמת בעל

(ii) הוי ליה לר"ת למידק נמי מסיפא אשר אם עשתה כולן בפני יבם אוכלת בפני יבם

(iii) וזאת לא יתכן דהרי קבענו במשנה דהיבם אינו מאכיל כלומר והני י"ב חדש לא אהני ליה

(ב) תירוק

(i) רבינו תם אינו גורס לסיפא דמשנה

(6) המשך דגמרא

(א) לישנה דקושיא דגמרא

(i) "עשתה ששה חדשים בפני הבעל:

(1) השתא בפני בעל אמרת דלא בפני היבם מיבעי

(ב) לישנא דתירויז דגמרא

(i) "זו ואין צריך לומר זו קתני"

(7) רש"י ור"ת מחולקין בביאור דגמרא – שיטת תוספות מבוססת על ירושלמי

תירויז	אמאי מיבעיא לך למימר ...	השתא דאמרת ...		
זו (מציעתא) ואין צריך לומר זו (סיפא)	... בסיפא דלא אוכלת בכולן בפני יבם חסר יום אחד דהרי אנא ידענא דקנין כספו דבעל עדיפא מקנין כספו של יבם	... דבמציעתא בכולן בפני בעל חסר יום אחד דלא אוכלת	רש"י	א'
לא זו (רישא) אף זו (מציעתא)	... ברישא דלא אוכלת בששה חדשים בפני בעל	... דבמציעתא בכולן בפני בעל חסר יום אחד דלא אוכלת	תוספות על פי ירושלמי	ב'

(א) שים לב

(i) דלרש"י מקשין למה איצטריך לסיפא ומתמצין זו ואין צריך לומר זו קתני

(ii) ולתוספות מקשין למה איצטריך לרישא ומתמצין לא זו אף זו קתני

(8) המשך מהרש"ל

(א) תוספות איצטריך להו למיזל באופן שורה ב' בטבלא משום דקבענו לתוספות דלא גרסי לסיפא

(ב) משא"כ רש"י מצי למיזל באופן שורה א' בטבלא דהרי רש"י גורס לסיפא

(9) מהרש"א – שלש קושיות לשיטת מהרש"ל

(א) קושיא א'

(i) גמרא באמרה בקושייתה "בפני יבם מיבעי" מוכרח דגרסי לסיפא דבי' קתני דין יבם דהיינו כולן בפני יבם חסר וכו'

(ii) הרי דלא יתכן למימר דאין גורסין לסיפא

(ב) קושיא ב'

(i) לשיטת תוספות למה איצטריך לה לגמרא לאשמועינן אשר המשך רישא למציעתא בדרך לא זו אף זו קתני

(ii) הרי משנה גופא אשמועינן ככה דבתחלת מציעתא קתני "אפילו"

(ג) קושיא ג'

(i) למהרש"ל קבענו דתוספות פליגי על רש"י בשני פרטים

(1) דתוספות לא גרסי לסיפא

(2) ואשר לתוספות לא קתני "זו ואין צריך לומר זו" דהרי לתוספות ליכא המשך בין מציעתא לסיפא

(ii) ותיקשי

(1) הא דלא פירשו בתוספות דפליגי על רש"י אלא לגבי פרט ב' דהיינו דלא סבירא להו אשר גמרא מפרשת למשנה בדרך זו ואין צריך לומר זו

(2) ולא פירשו תוספות דפליגי נמי על רש"י בפרט א' דהיינו דלא גרסי לסיפא

(10) שיטת מהרש"א אשר בה מתיישבות קושיות מהרש"א למהרש"ל

- (א) חלק א'
 (i) רבינו תם אכן גרס לסיפא
- (ב) חלק ב'
 (i) קשיא
 (1) הרי הדרא קושיית מהרש"ל לדוכתה אשר בכך איצטריך למידק שלא כדין אשר "הא כולן בפני יבם אוכלת"
 (ii) תירוץ
 (1) הא לא קשיא
 (2) דמדייקין להיפוך אשר הא כולן בפני יבם ודאי **דאינה** אוכלת
- (ג) חלק ג'
 (i) המשך מרישא למציעתא בפשיטות בדרך לא זו אף זו קתני כדמוכח ממשנה גופה כדאמרן
 (ii) ולא להמשך זה נחתי בגמרא בקושיא שלה
- (ד) חלק ד'
 (i) אלא בין לרש"י בין לר"ת עוסקת גמרא בהמשך לסיפא דמשנה
 (ii) לרש"י
 (1) מבארין אשר המשך מן מציעתא לסיפא הנו בדרך זו ואין צריך לומר זו
 (2) כדכבר ביארנו לעיל
 (iii) לרבינו תם
 (1) מבארין אשר המשך מן רישא לסיפא הנו בדרך לא זו אף זו
 (2) דהרי ברישא קתני
 (א) אשר אינה אוכלת מכח ו' חדשים שעשתה בפני בעל
 (ב) ואשר אינה אוכלת מכח ו' חדשים שעשתה בפני יבם
 (3) עכשיו
 (א) כמו דמציעתא אתיא למילף
 (i) דלא זו דרישא דאינה אוכלת מכח ו' חדשים שעשתה בפני בעל
 (ii) אף זו דמציעתא דאינה אוכלת מכח כולן בפני בעל חסר יום אחד
 (ב) כמו כן אתיא סיפא למילף
 (i) דלא זו דרישא דאינה אוכלת מכח ו' חדשים בפני יבם
 (ii) אף זו דסיפא דאינה אוכלת מכח כולן בפני יבם חסר יום אחד